

ARCHEOLOGIA TECHNICA 31/2020

ISSN 1805-7241

<http://archeologiatechnica.cz>

STARÁ HUŤ U ADAMOVA V ZÁŘÍ 2020

Dominik Talla

Dostupné online:

<http://archeologiatechnica.cz/node/364>

Citace článku:

Talla, D. 2020: Stará huť u Adamova v září 2020. Archeologia technica 31, 91-92.

Archeologia technica

Archeologia technica je odborným recenzovaným periodikem předkládajícím příspěvky spojené se „zkoumáním výrobních objektů a technologií archeologickými metodami“, průmyslovou archeologií i praktickými experimenty. Rádi bychom poskytovali prostor, kde by mohli autoři publikovat své články a diskutovat o problematice, jež je spjatá s archeologickými výzkumy technických a technologických zařízení, dokumentací a záchranou průmyslového dědictví a mohli čtenáře seznámit s výsledky praktických experimentů prováděných v rekonstrukcích starých výrobních zařízení. Kromě obsáhlejších příspěvků jsou přijímány též kratší zprávy o vybraných výrobních objektech, výrobních technologiích z nejrůznějších časových období, ale i dalších tematicky souvisejících aktivitách.

Třicáté prvé číslo Archeologie techniky se drží obvyklého členění kladoucího důraz na staré železářství – začíná pokusem o úvod do problematiky častých nálezů doprovázejících doklady produkce železa raného středověku – dyzen. Dalším textem s tematikou železa je článek Michala Hlavici a Patricka Bárty nahlížející na problematiku a zejména účel velkomoravských sekyrovitých železných hřiven; pohledem praktického experimentu příkládajícího váhu názoru, že se nejednalo o pouhé železné polotovary. Další metalurgický, tentokrát nezelezný, příspěvek dodali Matěj Kmošek a Rudolf Procházka, kteří se zabývali materiálovými analýzami předmětů z nálezového souboru z přelomu středověku a novověku v Brně – Pekařské ulici. S metalurgií je těsně spjata produkce dřevěného uhlí. Té jsou věnovány dvě texty – obecnější platnosti Václava Matouška a Jiřího Woitsche, postihující problém studia uhlířských plošin (milířišť, uhlířských placů) na příkladu realizovaných multidisciplinárních výzkumů z území západních a středních Čech, a druhý zaměřený na rekonstrukci dřevinné skladby lesního porostu na základě antrakologické analýzy uhlíků pocházejících z milířišť malého území uvnitř Moravského krasu (Pavel Peška). Uhlířská i železářská část tohoto čísla našeho časopisu by byla obsáhlejší, ale tak jako všechny oblasti společenského života i tu naši nepřiznivě zasáhl letošní zvláštní rok „Vařeného čínského netopýra“.

Výrobu stavebních hmot zastupuje příspěvek Petra Holuba všímající si cihlářské pece v Uherčicích. Pro náš časopis je poměrně nezvyklá problematika zpracování usní. Jindřich Figura předkládá výsledky dlouhodobých experimentů v oblasti rekonstrukce a funkční analýzy středověkých předmětů zhotovených z tohoto materiálu a seznamuje nás i s detaily souboru středověkých usní z pražského Nového Města. Úpravu potravin letos reprezentuje předběžná zpráva o nálezů potravinářské pece z Brna – Římského náměstí od Václava Kolaříka, Lenky Sedláčkové a Davida Merty. Obsah čísla doplňuje krátká zpráva o dění v experimentálním (nejen) železářském okrsku na Staré huti u Adamova v roce 2020.

Další informace pro autory jsou uvedeny na webu Technického muzea v Brně www.tnbrno.cz. Doporučili bychom Vaší pozornosti i stránky www.starahut.com, kde je možné nalézt jak starší publikace Archeologia technica ve formátu pdf, tak informace o akcích pořádaných Technickým muzeem v Brně na poli starého železářství. A v neposlední řadě web tohoto periodika i tradiční stejnojmenné odborné konference, jehož adresa zní archeologiatechnica.cz.

**Za redakční radu
Ondřej Merta**

Obsah

Dyzny raně středověkých železářských pecí <i>Ondřej Merta</i>	3
Příspěvek experimentální produkce velkomoravských sekyrovitých hřiven k pochopení jejich funkce v raně středověké ekonomice <i>Michal Hlavica, Patrick Bárta, Ondřej Merta</i>	15
Materiálové analýzy neželezných kovů z přelomu středověku a novověku na příkladu nálezů z Brna – Pekařské ulice <i>Matěj Kmošek, Rudolf Procházka</i>	28
Historické uhlířské plošiny – právem či neprávem opomíjené památky? <i>Václav Matoušek, Jiří Woitsch</i>	42
Rekonstrukce dřevinné skladby lesních porostů NPR Habrůvecká bučina pomocí antrakologické analýzy uhlíků z bývalých milířů <i>Pavel Peška</i>	58
Klikatá cihlářská pec v Uherčicích <i>Petr Holub</i>	65
Středověké technologie zpracování usní <i>Jindřich Figura</i>	72
Potravinářská (?) pec z Brna – Orlí ulice (předběžná zpráva) <i>Václav Kolařík, Lenka Sedláčková, David Merta</i>	88
Stará huť u Adamova v září 2020 <i>Dominik Talla</i>	91

STARÁ HUŤ U ADAMOVA V ZÁŘÍ 2020

Dominik Talla

V náhradním zářijovém termínu proběhla v areálu Staré huti u Adamova další ze série akcí, jejichž cílem je osvojování si starých železářských technologií a propagace tradičních řemesel krajiny Moravského krasu.

Klíčová slova: železářské pece – vápenka – kovářství – experimentální archeologie

OLD IRONWORKS NEAR ADAMOV

In the alternative September term, in the area of the Old Ironworks near Adamov, another of a series of events took place whose aim was to master old ironmaking technologies and promote the traditional crafts of the Moravian Karst landscape.

KeyWords: bloomery furnaces – lime kiln – smithy – experimental archaeology

Vzhledem k dění okolo koronaviru nezbylo nežli přesunout tradiční květnový josefovský workshop starého hutnictví a železářství i Setkání ve střední části Moravského krasu – Slované na huti na druhý týden v září, respektive 16. – 19. září. I tak se podařilo realizovat mnohé z experimentů tradičně provozovaných v květnu. Díky milíři pálenímu na podzim 2019 a milíři plánovanému na přelom října a listopadu 2020 jsme tuto součást workshopu vypustili a věnovali se tavbám, kování, vápence, chlebové peci a stavbě pece dehtové. Keramická pec zůstala nevyužita.

Bezprostřední přípravy před vlastními akcemi tedy tentokrát nezačaly konstrukcí milíře, ale stavbou trojice železářských pecí a drcením dřevěného uhlí na nově zhotoveném stolci, na němž je skrz kovovou mříž protloukáno uhlí a současně je separována příliš jemná frakce a mour. Plánem na odbornou část akce byly tavby se směsí okují, křemeného písku a korundu simulující exotické rudy s vysokým obsahem Al_2O_3 , mající doplnit soubor již získaných vzorků, z něž jsou získávány informace o funkčnosti jednotlivých železných rud. Včetně soboty se třemi ukázkovými tavbami pro veřejnost se podařilo provést deset taveb v kusových železářských pecích.

Vápenické činnosti jsou plánovány a realizovány Petrem Kosem (ÚAPP Brno, v. v. i.) za pomoci Petra Holuba (NPÚ, územní odborné pracoviště v Brně) a Šimona Straky. Tentokrát byla testována možnost kombinovaného výpalu vápna a cihel v jediném pyro-

technologickém zařízení, dokumentovaného archeologicky již od středověku (například Brno-Královo Pole, Pozoříce-Vildenberk, Olomučany-Blatiny) až po raný novověk. Výpal kombinované vsázky započal ve čtvrtek a dílo bylo korunováno nedělní extrakcí páleného vápna, pro něž měla vápenická sekce Spolku Františka zajištěny praktické uživatele, čímž dostává její snažení další rozměr a smysl.

Došlo i k využití kovářny a její výhně. O kovářském experimentu a jeho zajímavých výsledcích je možno si přečíst v textu Michala Hlavici a Patricie Bárty v tomto čísle Archeologia technica. V průběhu celého týdne jsme též využívali služeb chlebové pece schopné mimo dobrého chleba připravit i mnohé další pokrmy.

Program sobotního Setkání ve střední části Moravského krasu – Slované na huti opět obohatili členové sdružení DAGA ukázkami boje a různých drobných řemesel. Návštěvníky z Adamova k huti dopravoval autobus ze sbírek Technického muzea v Brně.

Detailní popis obou akcí je možné si přečíst zde: <http://www.starahut.com/node/161>

Zprávu Petra Kose o činnosti vápenické sekce zde: <https://www.uapp.cz/aktuality/setkani-ve-stredni-casti-moravskeho-krasu-a-workshop-stareho-zelezarstvi-2020>

Finální akcí roku 2020 v areálu Staré huti u Adamova byla stavba a výpal milíře na přelomu října a listopadu: <http://www.starahut.com/node/160>

Obr. 1: Stará huť u Adamova, září 2020. Výklad o historii a teorii výroby železa pro školáky z nedalekých Babic nad Svitavou. Foto: M. Barák

Obr. 2: Stará huť u Adamova, září 2020. Stavba dehtové pece, v pozadí již zapálená vápenka. Foto: O. Merta

Obr. 3: Stará huť u Adamova, září 2020. Vápeníci se musí během výpalu obejít bez spánku. Foto: M. Barák

Obr. 4: Stará huť u Adamova, září 2020. Dělení železné lupy – počátek výroby sekyrovité železné hřivny. Foto: M. Barák

Obr. 5: Stará huť u Adamova, září 2020. Takový pořádkumilovný starý hutník by archeologům mnoho radosti neudělal. Foto: O. Merta

Seznam autorů

Mgr. Patrick Bárta
Archeologický ústav AV ČR, Brno
Čechyňská 363/19, 602 00 Brno
barta@arub.cz

Jindřich Figura
soukromý badatel
jf.jf@seznam.cz

Mgr. Michal Hlavica, Ph.D.
Archeologický ústav AV ČR, Brno
Čechyňská 363/19, 602 00 Brno
hlavica@arub.cz

Mgr. Petr Holub
Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště v Brně
náměstí Svobody 8, 601 54 Brno
holub.petr@npu.cz

Mgr. Matěj Kmošek, DiS.
Archeologický ústav AV ČR, Brno
Čechyňská 363/19, 602 00 Brno
kmošek@arub.cz

Mgr. Václav Kolařík
Archaia Brno z. ú.
Bezručova 15, 602 00 Brno
vkolarik@archaiabrno.cz

prof. PhDr. Václav Matoušek, CSc.
Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy
U kříže 8, 158 00 Praha 5
vaclav.matousek@fhs.cuni.cz

David Merta
davmerta@seznam.cz

Mgr. Ondřej Merta
Technické muzeum v Brně
Purkyňova 105, 61200 Brno
merta@tmbrno.cz

Ing. Pavel Peška
Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie
Lesnická a dřevařská fakulta MENDELU
Zemědělská 3, 613 00 Brno
pavel.peska1996@gmail.com

PhDr. Rudolf Procházka, CSc.
Archeologický ústav AV ČR, Brno
Čechyňská 363/19, 602 00 Brno
prochazka@arub.cz

Mgr. Lenka Sedláčková, Ph.D.
Archaia Brno z. ú.
Bezručova 15, 602 00 Brno
lsedlackova@archaiabrno.cz

Mgr. Dominik Talla, Ph.D.
Institut für Mineralogie und Kristallographie
Fakultät für Geowissenschaften, Geographie und Astronomie
Universität Wien
Althanstraße 14 (UZA 2), A-1090 Wien
sutrar@volny.cz

PhDr. Jiří Woitsch, Ph.D.
Etnologický ústav AV ČR, v. v. i.
Na Florenci 3, 110 00, Praha 1
woitsch@eu.cas.cz